

Trump'ın Kudüs Kararı ve Rusya'nın Tutumu

2018 Mayıs'ında bütün tepkilere rağmen İsrail'deki büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyan ABD, Ortadoğu'daki dengeler açısından kritik bir karara imza attı. Müslüman dünyasının yanında Washington'un Avrupalı müttefiklerinin de karşı çıktığı bu karar, ABD'yi yalnızlaştırırken Rusya'nın Ortadoğu'daki etkisini artırması açısından da bir fırsat olarak değerlendirildi.

Rusya Federasyonu'nun siyasi, ekonomik ve toplumsal olarak büyük problemler yaşadığı 1990'lı yıllarda Rus dış politikasının öncelikleri arasında Ortadoğu yer almasa da Arap-İsrail barış görüşmelerinde etkin bir rol oynamaya çalışmak Moskova'nın bölgede izlediği temel politikalarından biriydi.

Putin'in iktidara gelmesinden sonra Rusya'nın kronik hale gelmiş problemlerinin belli ölçüde çözülmesi, Moskova'nın Ortadoğu'ya daha fazla önem verdiği bir süreci başlattı. Rusya Suriye ile tekrardan yakınlaşırken, Hamas ve Hizbullah ile de ilişkilerini geliştirdi. Bunun yanı sıra Mısır, Lübnan, Ürdün hatta İsrail ile ilişkilerde de önemli bir ilerleme kaydedildi.

Sovyet döneminde Arap devletlerinin baskısı sonucu İsrail ile uzun süre kesik olan ilişkiler 1987 yılında yeniden başlatıldı. Putin, İsrail ile ilişkileri pek çok açıdan yararlı olarak algıladı. Bu tarihten itibaren hızla artan ticaretin yanında İsrail teknolojisi Rusya'nın silah endüstrisinde kullanılmaya başlandı. Ayrıca İsrail'de bulunan bir milyondan fazla Rusça konuşan insan da kültürel ilişkileri olumlu etkiledi. Putin bu ilişkilerin boyutunu daha da genişletti.

Rusya'ya göre Ortadoğu'da geliştirilen ilişkiler Arap-İsrail barış sürecinde etkin bir rol oynamasını sağlayacak ve Moskova tekrardan büyük bir güç olduğunu kanıtlayacaktı. Herhangi bir tarafı desteklemekten ziyade bölgedeki tüm aktörlerle iyi ilişkiler kurmaya çalışan Rusya, güvenilir bir arabulucu olarak barış sürecinin etkin aktörü olmayı amaçlamaktaydı.

Aralık 2017'de Trump'ın ABD'nin İsrail'deki büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma kararı alması ve dünyadan gelen tepkiler, Rusya'yı amacına biraz daha yaklaştırdı. Kararın açıklanmasının hemen ardından Kremlin sözcüsü Dmitriy Peskov, bu olayın uluslararası toplumun ayrışmasına neden olacağını ve bölgedeki durumu daha da zora sokacağını belirtti. Ayrıca Peskov, Rusya'nın Birleşmiş Milletler (BM) kararlarına bağlılığını da vurguladı.

Nitekim Rusya Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, Moskova'nın İsrail-Filistin barış sürecinde BM tarafından onaylanmış prensiplere bağlı kalmaya devam edeceği belirtilerek "Rusya, Doğu Kudüs'ü gelecekteki bir Filistin devletinin başkenti, Batı Kudüs'ü de İsrail'in başkenti olarak görmektedir." denildi.

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov da bu konuyla ilgili; "Trump'ın kararı uluslararası toplum tarafından verilen kararları tek taraflı çiğnemektir." değerlendirmesinde bulundu. Lavrov Kudüs'ün statüsünün İsrail ve Filistin liderlerinin doğrudan diyalogu ile belirlebileceğini ifade etti. Ayrıca Rusya'nın İsrail ile Filistin arasındaki doğrudan diyalog için birçok kez farklı platformlar önerdiğini ve bu tekliflerinin halen geçerli olduğunu da söyleyen Lavrov, müzakere yolunu göstererek Rusya'nın oynamak istediği rolü ortaya koydu.

Trump'ın kararının ardından Türkiye ve Mısır başta olmak üzere Müslüman ülke lideriyle bir dizi görüşmeler yapan Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, bu eylemin Ortadoğu'daki barış sürecini çözüme kavuşturmayacağını aksine bölgeyi daha da istikrarsızlaştıracağını açıkladı. Putin bu kararın "Filistin-İsrail barış sürecine ilişkin beklentileri mahvettiğini", Rusya'nın Kudüs'ün statüsü konusundaki duruşunu Filistin ile İsrail arasındaki doğrudan müzakerelerin belirleyeceğini söyledi.

Rusya'dan gelen tüm bu açıklamalara rağmen İsrail yetkilileri ve medyası, "Rusya'nın Batı Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığı" açıklamasını ön plana çıkarttı ve çok yakında Rusya'nın da büyükelçiliğini Kudüs'e taşıyacağını iddia etti. Ancak Rusya Dışişleri Bakanlığı, Moskova'nın böyle bir ajandaya sahip olmadığını belirterek iddiaları yalanladı. Rusya'nın İsrail büyükelçisi Alexander Shein de Moskova'nın Doğu Kudüs'ü gelecekteki Filistin devletinin başkenti olarak, Batı Kudüs'ü ise İsrail'in başkenti olarak tanıdıklarını tekrarladı. Shein ayrıca Filistinliler ile İsraililer arasında nihai anlaşmaya varıncaya kadar

Rus büyükelçiliğinin Tel Aviv'den Kudüs'e muhtemel taşınmasının mümkün olmadığını da vurguladı.

Rusya, Trump'ın ABD büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşımalarını yoğun bir şekilde eleştirse de İsrail'e verdiği değeri her fırsatta gösterdi. Rusya'da 9 Mayıs Zafer Bayramı törenlerine bu sene İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu da Putin'in davetlisi olarak katıldı. Putin ve Netanyahu görüşmesinde Ortadoğu'daki sorunlar başta olmak üzere ticari konular da ele alındı.

Putin bu süreçte Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas ile de görüşerek tek bir aktörü desteklemediğini göstermeye çalıştı. Özellikle kararın ardından Filistin yönetiminin Filistin-İsrail barış sürecinde bundan böyle ABD'nin arabulucu rolü oynayamayacağını belirtmesi, Rusya'yı ön plana çıkardı. Tüm taraflarla konuşabilme yeteneğine sahip olan Moskova, neredeyse bölgedeki en önemli dış aktör konumuna geldi. Rusya tıpkı Sovyetler Birliği döneminde olduğu gibi meseleye çözüm bulmaktan ziyade küresel diplomasideki etkinliğini ortaya koymayı amaçlıyor. Görünen o ki, Trump'ın kararının ardından büyük oranda amacına ulaşan Moskova, hem Arap dünyası hem de İsrail ile olan yakın bağlarından dolayı bundan sonra İsrail ve Filistin arasındaki müzakerelerde en güçlü arabuluculardan biri olarak yer alacak.

[*]Rusya'nın 2. Dünya Savaşı'nda dönemin Nazi Almanyası'na karşı elde ettiği zafer günü.